

Az őszi káposztarepce tavaszi kártevőinek felmérése a Dunántúl déli megyéiben

Kutas János

Zala Megyei Kormányhivatal, 8900 Zalaegerszeg, Kinizsi u. 81.

e-mail: Kutas.Janos@zala.gov.hu

Összefoglalás

A három megyére (Baranya, Somogy és Zala) kiterjedő vizsgálat során március elejétől, két hónapig sárga tálak segítségével, folyamatosan gyűjtöttük a repceállományokban fellelhető kártevő rovarokat. A következő négy faj rajzásdinamikáját tanulmányoztuk: repceszár-ormányos (*Ceutorhynchus pallidactylus* Marsham, 1802), nagy repceormányos (*Ceutorhynchus napi* Gyllenhal, 1837), repce-fénybogár (*Meligethes aeneus* Fabricius, 1775) és repcebecő-ormányos (*Ceutorhynchus obstrictus* Marsham, 1802). Céljaink között szerepelt a kevésbé ismert, nagy repceormányos előfordulásának, dominancia viszonyainak tisztázása. Megállapítottuk, hogy a nagy repceormányos a vizsgált megyékben általánosan előfordul, de egyedszámát tekintve jelentősen elmarad a repceszár-ormányoshoz képest. Megerősítést nyert továbbá, hogy a legnagyobb egyedszámban a *Meligethes* fajcsoport egyedei kerültek a csapdákbba, így a védekezést is célszerű a bimbókártevőkre fókuszálni.

Kulcsszavak: őszi káposztarepce, tavaszi kártevők, sárgatálás csapdázás, rajzásdinamika

Abstract

Insect pests of oilseed rape were being trapped in Moericke yellow dishes from the beginning of March until the end of April in three counties (Baranya, Somogy and Zala) of Hungary. The flight activities of the following four species were examined: cabbage stem weevil (*Ceutorhynchus pallidactylus* Marsham, 1802), rape stem weevil (*Ceutorhynchus napi* Gyllenhal, 1837), common pollen beetle (*Meligethes aeneus* Fabricius, 1775) and cabbage seedpod weevil (*Ceutorhynchus obstrictus* Marsham, 1802). One of the aims of this study was to determine the distribution and density parameters of the rape stem weevil. Our results show that the rape stem weevil is present in the studied counties but the more common cabbage stem weevil greatly

outnumbers it. It was also verified that among the four species the individuals of *Meligethes spp.* were trapped in the highest numbers so chemical control should be timed against pollen beetles.

Keywords: oilseed rape, insect pests, Moericke yellow dish, flight activity

Bevezetés

A hazánkban termesztett kultúrnövények között egyre fontosabbá válik az őszi káposztarepce. Termesztésének sikeressége nagyban függ a tavaszi kártevők elleni védekezések hatékonyságától. A kémiai védekezések megfelelő időzítéséhez ismerni kell a kártevő fajok rajzásdinamikáját, amihez egy hatékony előrejelzési módszer a sárgatálás csapdázás (Lőrincné és Sáringer, 2006).

A sárga színű, vizes tálak által fogott rovarok közül négy kártevő került kiválasztásra: repceszár-ormányos (*Ceutorhynchus pallidactylus* Marsham, 1802), nagy repceormányos (*Ceutorhynchus napi* Gyllenhal, 1837), repce-fénybogár (*Meligethes aeneus* Fabricius, 1775) és repcebecő-ormányos (*Ceutorhynchus obstrictus* Marsham, 1802). A kisebb jelentőségűnek tartott szárkártevő, a nagy repceormányos fokozódó kártétele 2007 óta ismert Nyugat-Magyarországon (Farkas, 2009), és mivel kártétele, telelési helye, védekezési küszöbértéke eltér a repceszár-ormányostól, ezért külön kezelése indokolt. Jelen felmérés egyik célja, hogy megismerjük a Dunántúl déli megyéiben a nagy repceormányos előfordulásának jellemzőit. A repce-fénybogár helyett helyesebb a repce-fénybogarak (*Meligethes* fajcsoport) kifejezést használni, mivel a *M. aeneus* fajon kívül még előfordulhat gazdaságilag nem jelentős kárt okozva a *M. coracinus*, *M. picipes* és *M. viridescens* is (Hertelendy, 2009). Az említett fajcsoportba tartozó fajok szétválasztása vizsgálatunk során nem történt meg.

Anyag és módszer

A repce tavaszi kártevőinek gyűjtéséhez sárgatálás csapdázást alkalmaztunk. A sárga színű, vizes tálakat régóta használják a repcekártevők előrejelzésére. A felmérés során repcetáblánként mindig 6 darab sárga tálat (hármat sorirányban, hármat pedig azzal merőlegesen) helyeztünk ki a tábla erdőszelhez közelebbi felére 1-2 „forgónyira” a tábla szélétől. A tálakat mindig a növény magasságában tartottuk a gyűjtési időszak alatt. A tálak vizét a fagyás elkerülése végett sóztuk, illetve a felületi feszültség csökkentése érdekében néhány csepp mosogatószerrel kevertük. A tálak által fogott anyagot hetente kétszer ellenőriztük, a tálak vizét átszűrjük, a rovarokat

laboratóriumban, sztereomikroszkóp alatt határoztuk, számoltuk. A gyűjtési időszakok március elején kezdődtek és a repce virágzásának végéig tartottak.

Eredmények

A tavaszi kártevők rajzásdinamikai vizsgálatára három különböző évben és három különböző megyében (2010 Baranya, 2012 Somogy és 2016 Zala) került sor. Mindhárom megyében két helyszínen végeztük a csapdázást, de jelen publikációban megyénként csak egy helyszín fogási eredményei kerülnek közzé. (A két helyszín közül mindig a fogott fajokat magasabb egyedszámban reprezentálót választottuk.)

A 2010 tavaszán Baranya megyében (a Pécs melletti 24 ha-os repcetábla jellemzői: fajta: Elektra, vetésidő: 2009.09.03., távolság az előző évi repcetáblától: 200 m, GPS koordináta: 45°59'18,86"É, 18°12'09,05"K) végzett felmérésünk eredményeit az 1. táblázat tartalmazza.

1. táblázat. 2010-ben Pécs melletti repcetáblán végzett sárgatálas csapdázás fogási adatai

Fajok/időpontok	3.19.	3.23.	3.26.	3.29.	4.1.	4.6.	4.12.	4.15.	4.19.	4.22.	4.26.
repceszár-ormányos	10	219	287	5	2	12	6	1	0	2	3
nagy repceormányos	7	11	5	0	0	0	0	0	0	0	0
repce-fénybogár	6	279	1620	77	164	30	17	2	5	8	13
repcebecő-ormányos	0	0	0	0	3	2	26	1	1	2	5

(6 csapda által fogott összesített egyedszámok üritési időpontonként)

A csapdák csak március közepe után fogtak először rovarokat 2010 tavaszán. Az első fogás már jelentősebb (>5) mennyiségben tartalmazott szárormányost, nagy repceormányost és fénybogarat is. A szárormányosok és fénybogarak száma március 26-ig megsokszorozódott, amikor is egy vegyszeres védekezés a populációkat megtizedelte. Becőormányost áprilisban kezdtek fogni a csapdák április közepi csúccsal.

A 2. táblázat 2012-ben Somogy megyében (a Gyékényes melletti 40 ha-os tábla jellemzői: fajta: PR46W14, vetésidő: 2011.09.03., távolság az előző évi repcetáblától: 3000 m, GPS koordináta: 46°13'54.84"É, 16°59'06.33K) végzett csapdázás eredményeit mutatja.

2. táblázat. 2012-ben Gyékényes melletti repcetáblán végzett sárgatálás csapdázás fogási adatai

Fajok/ídőpontok	3.15.	3.19.	3.22.	3.27.	3.30.	4.3.	4.7.	4.12.	4.19.	4.25.	5.1.	5.9.
repceszár-ormányos	1	11	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nagy repceormányos	0	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
repce-fénybogár	2	8	32	25	28	29	18	28	26	17	26	4
repcebecő-ormányos	0	0	0	9	1	4	14	1	0	0	1	0

(6 csapda által fogott összesített egyedszámok üritési időpontonként)

A kártevők rajzása március közepén indult, de a korán elvégzett (03.16) vegyszeres védekezésnek is köszönhetően egyedszámuk később sem szaporodott fel túlságosan. A szárományosok március végi eltűnésével megjelentek a becőormányosok, de egyedszámukat egy április eleji inszekticides permetezés alacsonyan tartotta.

A Zala megyei (a Zalaegerszeg melletti 12 ha-os repcetábla jellemzői: fajta: Pioneer W14, vetésidő: 2015.08.30., távolság az előző évi repcetáblától: 100 m-nél nagyobb, GPS koordináta: 46°54'33,59"É, 16°50'59,26"K) fogási adatokat a 3. táblázat tartalmazza.

3. táblázat. 2016-ban Zalaegerszeg melletti repcetáblán végzett sárgatálás csapdázás fogási adatai

Fajok/ídőpontok	3.11.	3.16.	3.18.	3.22.	3.25.	3.29.	4.1.	4.4.	4.6.	4.11.	4.14.	4.18.	4.22.
repceszár-ormányos	2	1	6	7	2	0	0	0	0	0	0	0	0
nagy repceormányos	0	0	3	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
repce fénybogár	0	0	3	164	1	256	64	145	84	108	142	119	9
repcebecő-ormányos	0	0	0	0	0	0	0	7	1	6	6	0	0

(6 csapda által fogott összesített egyedszámok üritési időpontonként)

Az első repceszár-ormányosokat március 11-én fogták a csapdák, míg nagy repceormányost és fénybogarat csak egy héttel később. A továbbiakban a kártevők felszaporodása egy március 23-án elvégzett védekezés miatt megtorpant. Az április ötödikei második permetezés hatását a fénybogár és becőormányos egyedszámok is mutatják.

Megvitatás

Három megyére kiterjedő felmérésünk során beigazolódott, hogy a nagy repceormányos a Dunántúl déli megyéiben általánosan elterjedt, viszont egyedszáma és kártétele elmarad a repceszár-ormányoshoz képest. Ellentétben tehát a Vas és Győr-Moson-Sopron megyei tapasztalatokkal (Farkas, Havasréti és Szántóné, 2012), ahol évek óta a nagy repceormányos dominál, a vizsgált megyékben jelentősége egyelőre kisebb. Farkas (2011) szerint a két faj egyszerre jelenik meg a csapdákban, de a nagy repceormányos tömeges betelepődése általában néhány nappal megelőzi a repceszár-ormányosét. Ezt alátámasztani látszik a Baranya megyei csapdázás adatai, de a másik két megyében valószínűleg a lényegesen alacsonyabb egyedszámok miatt a nagy repceormányos első megjelenését nem sikerült nyomon követni, tömeges betelepődésről pedig nem beszélhetünk. Adatsorainkból is jól látszik, hogy a különböző kártevőfajok megjelenése, tömeges felszaporodása megyénként és évszázatonként eltérő, így az ellenük való védekezés időzítéséhez rajzásmenetük ismerete elengedhetetlen, amihez megfelelő módszer a Moericke-féle sárga tálak alkalmazása (Marczali, 2015).

Hivatkozások

- Hertelendy L. 2009. Kártételi veszélyhelyzetek előrejelzése őszi káposztarepcében. Agrofórum Extra, 29: 45-53.
- Farkas I. 2009. Kora tavaszi szárkártevők repcében (repceszár-ormányos és nagy repceormányos) – hogyan tovább? Agrofórum Extra, 29: 58-60.
- Farkas I. 2011. A repce tavaszi kártevői – gyakorlati áttekintés. Agrofórum Extra, 39: 78-81.
- Farkas I., Havasréti B., Szántóné Veszélka M. 2012. A 2010/11. évi repceszezon kártevőiről. Agrofórum Extra, 44: 116-121.
- Lőrincné Izsányi G., Sáringer Gy. 2006. Az őszi káposztarepce védelme. Növényvédelem, 42 (9): 495-513.
- Marczali Zs. 2015. Repceszár-ormányos (*Ceutorhynchus pallidactylus* MARSHAM, 1802). Veszélyes kártevők (III./7.) Agrofórum, 26 (7): 14-18.